

ELS CÀTARS

An aerial photograph of a medieval stone castle ruin, likely a Cathar stronghold, built on a rocky hillside. The ruins consist of several stone walls, towers, and arches, some of which are partially collapsed. The surrounding landscape is rugged and rocky, with some green vegetation. The sky is overcast and hazy.

**Una introducció a la història dels
«Bons Homes»**

ELS CÀTARS

Primera edició: novembre 2004

Segona edició: novembre 2011

Tercera edició: novembre 2019

© 2011 Ferran Cots

Tots els drets reservats.

Prohibida la reproducció total o parcial sense l'autorització per escrit de l'editor.

Han participat en la realització d'aquesta publicació:

Recopilació d'informació i text: *Abigail Rodés*.

Foto portada: Castell de Puilaurens.

Disseny, maquetació i recopilació de fotos: *Ferran Cots*.

Esquemes cronològics: *Alfons Vidal*.

Tractament de textos (primera edició): *Samuel Cots*.

Imprimeix

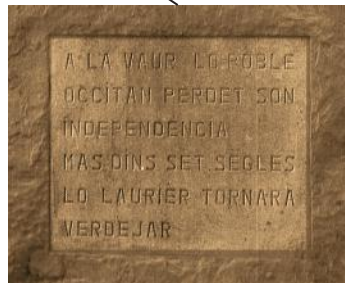
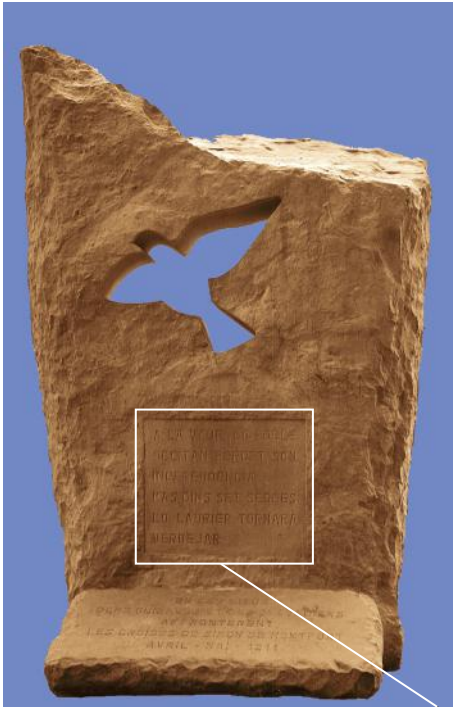

ELS CÀTARS

**Una introducció a la història dels
«Bons Homes»**

Estela de Lavaur

La inscripció diu literalment
(en idioma occità):
*«A Lavaur el poble occità va perdre la seva
independència. Però dintre de set segles
el llorer tornarà a verdejar.»*

Albí. La catedral de Santa Cecília

Què és més important la puresa doctrinal o la integritat de vida? Aquesta pregunta et sorgirà tard o d'hora en llegir el text breu, però intens, del llibre que el Ferran Cots i la Abigail Rodés qualifiquen com «una introducció a la història dels bons homes». Coneixeràs coses tan interessants com l'origen i l'extinció dels càtars, l'època en què van viure, la terra que van habitar i, fins i tot, una mica de la seva organització interna. A partir d'aquí descobriràs aspectes de significat alligador.

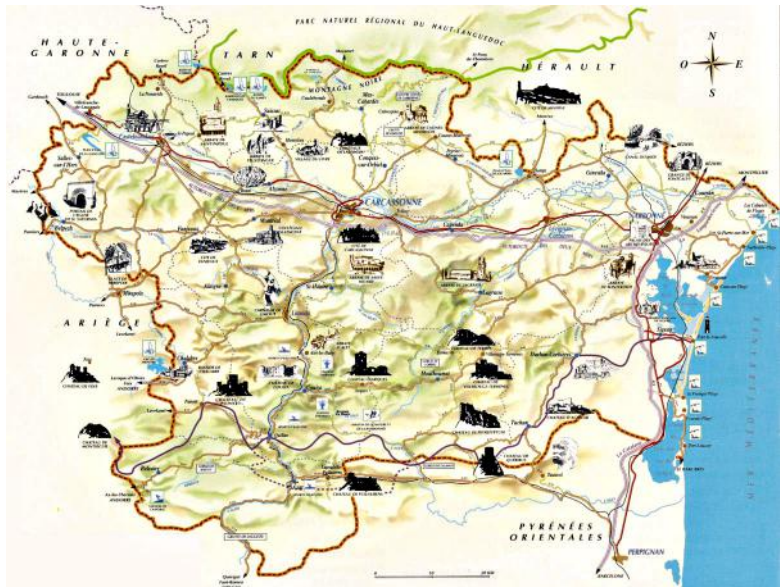
Des de la nostra manera d'entendre la sana doctrina veuràs errors i titubejos, ambivalències i contradiccions, per exemple, sobre la seva manera d'entendre el sexe i la reproducció. Alhora percebràs la seva integritat i honestat, i fins a quin punt eren conseqüents amb els seus principis. Van optar per dir no a l'ordre establert amb la corrupció del clergat i el seu enriquiment il·lícit, així com la vergonyant ostentació i la conducta depravada dels suposats representants de Déu.

Destaquen tant el seu rebuig frontal al materialisme, la idolatria i l'arrogància com l'intent decidit de tornar als valors purs i inicials del cristianisme, impregnats en l'amor a Déu i a les persones. Van presentar la seva opció divergent amb humilitat, de manera simple i pacífica, i sense aixecar polseguera. Eren gent culta i molt preparada que va viure de manera austera i buscant la perfecció espiritual. Van suportar l'oposició, la pressió externa, la persecució i tortura. No obstant això, van ser qualificats com a homes bons, cristians i amics de Déu. Se t'ocorre quelcom millor que es pogués dir d'ells?

Treu les teves pròpies conclusions d'aquest document que han recopilat i editat amb tanta cura la Abigail i el Ferran.

Lluís Ruiz

El país càtar

Els càtars

El nom de càtars (del grec «*katharos*», pur) va ser adoptat per moltes sectes herètiques cristianes de gran difusió durant l'Edat Mitjana. Els càtars es caracteritzaven pel seu rigid ascetisme i per la seva teologia dual basada en la creença de que l'Univers estava compost per dos móns en conflicte, un espiritual creat per Déu i l'altre material, forjat per Satanàs. La seva cosmovisió es basava en les doctrines religioses del maniqueisme.

Les agrupacions més grans de càtars es localitzaven al sud de França, on van rebre el nom de albigesos. No obstant, a finals del segle XIV tots els càtars havien desaparegut. La seva decadència va ser principalment per la aparició de les ordres mendicants, que eren molt populars. Se'n conserva molt poca documentació escrita càtara, entre la qual es troba un escrit curt en llenguatge dels trobadors del segle XIII, en llengua romanç.

La «Cité»
de Carcassonne

Els albigesos foren els seguidors de l'heretgia més important dintre de l'església catòlica durant l'Edat Mitjana. El seu nom li deuen a la ciutat d'Albi, al sud de França, el centre més important d'aquest moviment. Foren fervents seguidors del sistema maniqueista-dualista, que durant segles prosperà a la zona del Mediterrani.

Els dualistes creien en l'existència independent i separada de dos déus: el déu del bé i el déu del mal. A Europa occidental els partidaris del dualisme, els càtars, van aparèixer per primer cop al nord de França i als Països Baixos, a finals del segle XI i començament del XII. Perseguits

i expulsats del nord els predicadors càtars es traslladaren al sud, on van tenir gran acceptació al Languedoc i àrees properes. Va ser allà on van rebre el nom de albigesos.

Els albigesos creien que tota l'existència es debatia entre dos déus: el déu de la llum, la bondat i l'esperit, generalment associat amb Jesucrist i amb el Déu del Nou Testament; i el déu del mal, l'obscuritat i els problemes al que identificaven amb Satan i el Déu de l'Antic Testament. Per definició qualsevol assumpte material, incloent la salut, el menjar, el cos humà, era pernicios i menyspreable; l'única esperança per la salvació del home era portar una vida bona i espiritual. Si no s'assolia la virtut durant el transcurs de la vida, l'ànima tornava a néixer convertida en ésser humà o un animal. Els albigesos creien que Crist era Déu, però que durant la seva estança a la terra va ser una espècie d'àngel amb un cos fantasma que va adoptar l'aparença d'home. Sostenia que l'església cristiana tradicional, amb la seva gran quantitat de sacerdots corruptes i el seu immens benestar material, era la representació de Satan i havia de ser abolida.

Els seguidors de la doctrina albigesa estaven dividits en dos grups: el creients i els perfectes. Aquests portaven una vida d'un ascetisme extrem. Renunciaven a tot el que tenien, vivint només de les donacions que feien els altres membres de la comunitat. Només els perfectes es podien comunicar amb Déu mitjançant l'oració. El creients podien aspirar a convertir-se en perfectes després d'un llarg període d'iniciació, seguit del ritus del «consolamentum» o baptisme de l'Esperit Sant, per la imposició de mans.

Els càtars assumiren un paper inèdit en l'Edat Mitjana; pacíficament s'enfrontaren amb l'ordre instituït, és a dir, en un Occident dominat per l'església catòlica, s'entestaren a presentar una opció divergent. Ho feren de manera simple, humil, mirant de no aixecar onades, però els temps

Castell de Quéribus

medievals no eren pas els més propicis. Estaven localitzats en el seu inici a les terres que els francesos anomenen Midi, que és el Llenguadoc.

Càtars i Llenguadoc, durant molts segles, aniran agermanats. S'havia anat establint una nova religió que va captivar nobles dames, nobles de segona fila i bona part del poble menut.

Eren els pobres, descalços, amb el sarró buit de menjar però ple de bíblies traduïdes a la parla vernacla, qui anaven difonen per les terres del Menerbès, l'Albigés, el Lauragués i el camp tolosà, el catarisme.

No se sap del cert quan va començar la religió càtara, però si que en la segona meitat del segle XII el catarisme estava ben arrelat en aquestes terres. Des del concili càtar de Sant Fèlix, l'any 1167, fins a l'inici de la croada, el 1209, es va veure els moments més alts del catarisme llenguadocià.

Roma, que havia fet tota mena d'accions pacífiques per mirar de frenar aquesta religió, aquesta heretgia, es va convèncer que calia dur a terme una acció forta. D'aquesta manera va començar el combat entre els càtars i la societat: fou la croada dels Albigesos, la primera croada de cristians contra cristians en terres cristianes. El resultat fou l'enfonsament del Llenguadoc, de la societat occitana, que ja mai més aixecaria el cap. Van vèncer amb la força de les armes, van devastar el país, però no van posar fi al catarisme.

Es van haver d'inventar un sistema nou, la Inquisició, pensat i dirigit contra l'heretgia, contra una religió que dominava un territori catòlic. La repressió va ser tan dura que l'any 1321, es va tancar definitivament la història dels «Bons Homes».

El catarisme doncs, va ser una *«forma arcaïtzant del cristianisme, que interpretà els preceptes evangèlics amb una visió dualista»* (Anne Brenon).

Els càtars eren evangèlics i dualistes, un conjunt que va establir Mani; d'aquí el seu dualisme sigui d'accent maniqueu. Els càtars orientals eren més dualistes que no pas evangèlics, mentre que al Llenguadoc el signe que dominà fou el cristià.

La predicació dels «*Bons Homes*» era una imitació de la dels primers apòstols cristians. Els càtars deien que hi havia un Déu bo i un Déu malvat, el primer havia creat l'Univers i l'altre, Satanàs, era el creador de la terra. Jesús havia vingut per a salvar els homes, però aquests havien d'arribar a la perfecció, només d'aquesta manera s'incorporarien al Déu bo. Si no, haurien de transmigrar-se en altres cosos, fins assolir la perfecció.

Vista nocturna de Tolosa del Llenguadoc

El catarisme

L'església de Roma en els segles XII-XIII gaudia de molt poc prestigi. La corrupció del clergat estava molt estesa. L'enriquiment i l'ostentació de bisbes i abats i les conductes depravades de molts clergues transmetien una pèssima imatge a la població. Els rectors de la parròquia per exemple, continuaven exercint el *dret de despulla*, mitjançant el qual s'apropriaven de mobles i estris de la casa d'un parroquià acabat d'enterrar. Vivien en plaers i disbauxes i el desprestigi arribà a ser total. Per tant el mal exemple despertà antipatia i hostilitat en la societat. En contraposició, neix una església basada en l'amor, un retorn als valors del cristianisme primitiu, més senzill i espiritual: EL CATARISME.

El catarisme rebutjà el materialisme, la idolatria i la arrogant organització eclesiàstica de Roma.

Els càtars equiparen el paper de la dona amb el del home (cosa insòlita a Europa al segle XIII). Així doncs tots els estaments socials se sentien seduïts pel catarisme. El missatge càtar es el missatge cristià originari de salvació i consol per els pobres, transmès en llenguatge senzill i entenedor, en contra de la incomprendible retòrica llatina de l'església catòlica. A diferència del clergat catòlic, els càtars vivien del seu treball i eren gent humil i austera, però culta i preparada. Arribà un punt en que gairebé tots els nobles i cavallers acollien amb respecte els homes i dones «perfectes» als seus castells, encomanant-los l'educació dels seus fills. Monestirs sencers es passaren al catarisme.

Els castells de Lastours

Els hi deien cristians, o amics de Déu, i de la seva agrupació en deien «*l'església dels bons cristians o dels bons homes*». En el moment que una comunitat local esdevenia suficientment nombrosa i preparada, s'organitzava en església, elegia un bisbe a qui s'envoltava de diaques per assegurar la predicació i la vida religiosa de les cèl·lules de base, les cases càtares. Eren nombroses en les viles més poblades. Hi vivien perfectes, homes i dones, portant una vida religiosa i de treball, sota l'autoritat d'un ancià, qui rebia els hostes que desitjaven ensenyament. La casa càtara no era ni un monestir ni un convent, era oberta al món i a la societat, servia d'hostatge i de taller i era un lloc on sentir parlar de Déu. Per sobre de les diverses esglésies, cap arquebisbe, cap Papa. Entre elles havien relacions de bon veïnatge i solidaritat espiritual.

Finestra en forma de creu
del castell de Termes

L'església càtara

L'església càtara tenia molt de cristianisme però va organitzar-se seguint els esquemes de «l'església dels llops (catòlica)». La seva jerarquia estava encapçalada per un bisbe -amb uns successors anomenats Fill major i Fill menor- i, a continuació, hi havia els perfectes i els diaques. L'essència de l'església eren els perfectes, assimilables als sacerdots catòlics, però amb un tipus d'acció més lliure, que recorda la manera de ser dels primers deixebles cristians.

El perfecte era escollit entre els diaques i rebia la confirmació de mans i el consolament. A partir d'aquest moment, es dedicava a predicar juntament amb un diaca per tot el territori que se li assignava: a peu, descalços, vestits humilment, demanant el menjar, gairebé vestits sempre de negre, eren anomenats «escarabats». Vivien en una casa del poble, les cases càtares, dirigida per l'ancià, que podia ser o no un perfecte, i on s'acollien els creients passavolants, però era com un centre de preparació i institució per als joves. Hi havia cases càtares destinades a noies, dirigides per dones perfectes, ja que les dones podien rebre el consolament i actuar de perfectes.

L'església càtara estava organitzada en bisbats, que eren independents, tot i que entre ells hi havia una bona col·laboració, seguint també l'esquema dels cristians primitius.

El primer bisbat que coneixem es el d'Albí al qual, el 1167, se sumaren els de Tolosa, Carcassona i Agen. Més tard, l'any 1225, del bisbat de Carcassona, se'n formà un altre, el de Rasés.

Amb relació al catarisme hi ha dues menes de concilis. Els que van convocar l'església catòlica, i un de sol celebrat pel catarisme, però molt important: Pieusse 1226. A part dels concilis hi havia els col·loquis, una institució singular, un punt a favor dels càtars oberts a la croada que els volia aniquilar. La idea general del col·loqui era debatre els punts de vista que mantenien catòlics i càtars, d'una manera dialogant, davant d'un espectador mut, però que seguia les mútues interpel·lacions amb un gran interès: el poble. Els col·loquis no tenien data fixa de durada; hi havia que duraven dos dies i d'altres 15.

Es convocaren col·loquis a Lambers (1165), Tolosa (1178), Carcassona (1204), Montreal (1206)...

La Croada

El Papa Innocenci III pressionà als reis per intervenir contra els heretges i atorgà poders extraordinaris a una comissió per recórrer la terra per combatre l'heretgia. Si el clergat catòlic ja estava prou desprestigiats, l'ostentosa comitiva provocà un rebuig unànime entre la població. Després de varis fracassos i veient la gran propagació dels càtars per tota Europa, i el perill per l'església catòlica cada cop més discutida, el Papa està disposat a emprar els mitjans més radicals per tal d'eradicar el catarisme. Va fer una crida a tota la cristiandat a prendre les armes oferint recompenses: el perdó diví i la remissió de tots els pecats comesos amb anterioritat i mentre duri la Croada, l'expiació de les penitències, una plaça segura al cel i tot el botí de guerra que fossin capaços de capturar. En definitiva, el Papa donà carta blanca per robar, matar, violar, saquejar... en nom de Déu.

S'organitzà minuciosament la Croada, va treure del mig a tothom que li destorbava i, sota l'himne «*Veni creator spiritus*», posà en marxa la Croada acompanyat de bisbes, abats, monjos, clergat en general, cavallers, soldats, mercenaris, lladres i criminals.

La història explica moltes guerres, carnisseries, traïcions, devastacions sistemàtiques... des de 1209 a 1213. El juliol 1216 morí el Papa Innocenci III i el succeí Honori III. De 1221 a 1226 hi va haver una petita revifalla i els càtars tornaren a veure la llum. Malgrat les fogueres col·lectives i

Castell de Foix

Castell de Foix, vista nocturna

l'assassinat de llinatges sencers compromesos amb el catarisme, aquesta església tornà a reviscolar; però de 1229 a 1231 tornen les fogueres «purificadoras». L'església catòlica tornà a depurar, perseguir i eliminar els heretges. La Inquisició prengué el relleu a la Croada i va escriure les pàgines més cruels i negres de la història de l'església catòlica en la seva sempre persecució d'heretges, o sospitosos de ser-ho, als quals, després de torturar farà morir a la foguera, incapaç e impotent de convertir els càtars ni mitjançant debats ni per força. Un darrer sermó deia: *«El que no s'aconsegueix amb benediccions es pot aconseguir amb cops... Els cops aconseguiran el que no s'ha aconseguit amb amabilitat...»* La Inquisició va tenir un èxit total. A finals del segle XIV el catarisme havia deixat de ser una preocupació per l'església catòlica de manera absoluta. Sota la dura repressió el catarisme desapareix.

«Els heretges són nombrosos i vet aquí els seus crims: tenen totalment prohibit menjar carn, ous, mantega, formatge... per imitar la pobresa de Crist» (Bernat Hauréaux).

«Mateu-los a tots! Déu ja reconeixerà als que són seus!» (Arnau Amalric).

«Tot castell resistent, tota ciutat tossuda seran agafades a la força i reduïdes a osseres. Que no es deixi en vida ni a un nadó. Així es sembrarà el terror salubre i ningú no gosarà desafiar la creu de Déu» (Cançó de la Croada, de Guillem de Tudela).

La cronologia de la Croada

1208

•Cavallers tolosans assassinen el legat pontifici Pere de Castellnou. L'incident serveix com a pretext a Innocenci III per declarar la «Croada contra els albigesos».

1209

•S'inicia la Croada. Un exèrcit del nord de França conquereix Besier (22 de juliol) i Carcassona (15 d'agost).
•Saqueig generalitzat de les terres del Trencavell i cremades de càtars.

1210

•Simó de Montfort, ja vescomte de Carcassona, conquereix, després de llargs setges, les darreres plaçes fortes del Trencavell: Menerva i Termes.

1211

•Després d'un mes de setge els croats prenen Lavaur i més de 300 càtars són lliurats a la foguera.
•Aixecament contra els croats del Lauraguès
•Setge de Simó de Montfort a Castelnaudari.

1219

•Croada del príncep Lluís de França, que conquereix i saqueja Marmada, però no entra a Tolosa.

1220

•S'inicia la guerra d'alliberació del Llenguadoc. Ramon VII de Tolosa i Ramon Roger de Foix reconquereixen Lavaur, Puillorenç, Montalban i Castelnaudari.

1222

•Renaixement del catarisme arreu d'Occitània: els bisbes càtars tornen a predicar.

1224

•Armistici de Carcassona. Amalric de Montfort torna a França. En els mesos següents Ramon VII, Ramon Roger i Ramon Trencavell intenten negociar la pau amb l'església catòlica per acabar amb la croada.

Segell dels Trencavell

Gravat de la
batalla de Muret

1212

- Campanyes militars de Simó de Montfort a Tolosa. S'apodera de l'Agenès, el Carcí i part del comtat de Comenge.
- Simó de Montfort passa el hivern a Pàmies, on prepara els estatuts de les terres conquerides.

1213

- Batalla de Muret (12 de setembre). Les tropes croades derrotan a una coalició catalano-occitana, comandada per Pere I el Catòlic. El sobirà català és mort durant la batalla.

1215

- Tolosa es rendeix als croats. Simó de Montfort acompanya el príncep Lluís de França arreu del Llenguadoc i entra a Tolosa.
- En el IV concili Laterà (14 de desembre) s'investeix Simó de Montfort comte de Tolosa.

1217

- Ramon IV torna a Tolosa i es fa fort contra el setge dels croats. El setge s'allarga fins a l'estiu, quan Simó de Montfort es mort pels defensors (25 de juliol de 1218).

1226

- Croada de Lluís VIII de França. Setge d'Avinyó i incursió dins el Llenguadoc sense arribar a Tolosa. En el retorn Lluís VIII mor a Montpensier (8 de novembre).

1229

- Tractats de Meaux i París.

1242

- Una tropa provinent de Montsegur, principal bastió del catarisme, assassina l'inquisidor Guillem Arnau i altres religiosos a Avinyonet.

1244

- Caiguda de Montsegur

1255

- Rendició de Queribus.

Castell de Montsegur

El Papa Innocenci III

Arnau Amalric

Arquebisbe de Narbona. Monjo cistercenc, delegat papal que va dirigir la croada contra els càtars. Es va distingir pel seu ferotge fanatisme (Béziers 1209).

Pere Isarn

Bisbe càtar de Carcassona que predicà per tota Europa i es produí un entusiasme extraordinari. Morí a la foguera.

Pere I el Catòlic (Pedro II de Aragón)

Rei de Catalunya i Aragó (1177-1213). A partir de 1209 va protegir els senyors de Llenguadoc contra Simó IV de Montfort i participà en la croada. El dia 12 de setembre de 1213 el rei va perdre la batalla i la vida a Muret, prop de Tolosa.

Esclarmonda de Foix

Va néixer cap al 1160. Casada amb Jordà II de l'Isle, va tenir 6 fills. A la mort del seu marit, l'any 1200, es va retirar a Pamiers. Va rebre el «consolament» l'any 1204, a casa de Gilabert de Castres, en una solemne cerimònia de imposició de mans de gran ressò social.

Gilabert de Castres

Nascut a Castres, és el perfecte més cèlebre d'Occitània. Juntament amb el seu germà Isarn, es dedicà a la tasca de la predicació. El 1204 tenia una casa càtara a Fanjeaux, un lloc selecte de dames nobles perfectes càtars. Assistí als col·loquis més importants. A partir del 1220 ja era bisbe càtar del bisbat de Tolosa. L'any 1232 decidí fer de Montsegur el centre religiós del catarisme i fins a la seva mort, l'any 1243, fou el seu lloc de residència.

Albigesos

En tots els escrits i documents de l'edat mitjana, dels càtars en diran albigesos per fer referència a que els primers bisbats càtars van ser al territori de Albí. Els diferents noms dels càtars corresponen a diverses i llargues èpoques i ens ajuden a conèixer, pas a pas, la seva història.

Aparellament

Sembla que només ho practicaven els perfectes. Era una confessió. Un cop confessat -si les culpes o faltes eren importants, l'havien de fer davant d'un altre perfecte- es decidia la penitència que feia davant de tothom. Si les faltes eren lleus amb la presència d'un diaca ja n'hi havia prou.

Bogomils

Als primers fidels que ja hi havia, creients, en altres regions se'ls coneixia amb el nom de bogomils, que vol dir, «amics de Déu». Sabem que predicaven la mateixa religió, no només pel contingut de la predicació, sinó també per com predicaven: de casa en casa, de dos en dos, descalços, vestits pobrament, amb sarró i compartint el menjar amb la família que els acollia. L'element essencial i diferent era el seu doble contingut, els càtars eren d'una banda evangèlics i de l'altre dualistes.

Botí

Després de trencar el setge, s'entrava al castell o a la població i els vencedors podien fer seu tot el que trobaven, sense cap mena de limitació. Era un dret de guerra.

Cases càtares

Servien perquè hi estudiessin nois i noies, fills de creients, allotjaven viatgers, i servien com a residència dels perfectes. Estaven sempre en pobles, mai en ciutats.

Càtars

Aquest nom el reberen dels germànics, que en el seu idioma conserven moltes paraules d'origen grec (khataros=pur). Malgrat les profundes equivocacions, eren homes purs. I per això, ja sempre més, els coneixerem com a càtars. Van ser els primers en retornar a la predicació evangèlica.

Celebració càtara

Era molt senzilla. Després de repartir el pa, beneïa tots el que s'asseien a taula i plegats oraven.

Col·loqui occità

Es demanava a perfectes càtars i clergues catòlics que discutissin lliurement i entre ells sobre punts concrets de cada religió, defensant-la i atacant l'altre. Se celebraven davant de la gent, a la plaça del poble durant el bon temps, o dins l'església parroquial quan plovia. A vegades durava dies.

Concili

És una reunió de tots els bisbes catòlics per tractar assumptes generals d'església, encara que s'aprofitaven per tocar situacions especials. Deliberacions i decisions sobre matèries de dogma i disciplina (per exemple a Roma, novembre de 1215). Atesa la gran influència de l'església catòlica, les autoritats civils estaven obligades a fer-les complir. Les decisions eclesials esdevenien llei per als pobles.

Consolament (De «*consolamentum*»=consolació. Perquè s'invoca l'Esperit Sant precisament en el seu paper de «*consolador*»).

Camp d'oliveres. L'oli d'oliva era part important de la dieta dels càtars

Era un ritus en el que una persona escollida entre els creients càtars, era elevada a la categoria de perfecte. Des de llavors la única cosa que feia era dedicar-se a predicar, sempre acompanyada d'una altra persona més jove, també lliurada al catarisme, que prenia el nom de diaca. Significava una autèntica entrada a la religió. Es feia per imposició de mans, perquè Jesús mai no va batejar amb aigua i en el moment principal dels seus miracles feia la imposició de les mans.

Convenenza (=acord)

Era la seguretat que el creient càtar rebria el consolament de mort en els seus darrers moments de vida.

Creu càtara

Els càtars no van tenir mai cap lloc de culte, església ni capella, ni es manifestaren a través d'un signe, però la creu càtara o la creu de Tolosa, es va relacionar amb ells. Però la realitat és que no podem estar-ne segurs.

Croada

És el nom que s'havien inventat per fer fora als mahometans que havien ocupat Terra Santa. Era una expedició de cristians contra musulmans. Expedició religioso-militar de l'Occident cristià contra l'islam per reconquerir la Terra Santa. Organitzades entre els segles XI i XIII es realitzaren un total de vuit croades.

El mateix nom va ser aplicat en la guerra contra els càtars. La crida la va fer el Papa Innocenci III en nom de l'església. L'exercit eren reis, comtes, barons, senyors, soldats, abats, monjos, mercenaris, nobles, cavallers, gent del poble...

Dieta

Els càtars no menjaven res que tingués greix, apart del peix, i ho condimentaven tot amb oli d'oliva. S'abstienien de la carn, els ous, la llet i el formatge. No podien admetre cap aliment que pogués venir generat,

nascut o creat, per la unió de mascle i femella. Menjaven peix perquè creien que eren creats per l'aigua (recordeu que estem a l'edat mitjana).

Documentació càtara

Se'n conserva molt poca: «*La cena secreta o Preguntes de Joan*», «*El llibre dels dos principis*», «*El ritual càtar occità*», «*El ritual càtar llatí*», «*El manuscrit de Dublín*» i «*La pregària càtara*».

Dualisme

És una desviació del cristianisme sorgida en el temps dels primers cristians. El dualisme càtar deriva del maniqueisme, desenvolupat per un personatge persa que es deia Mani. Creien en l'existència de dos déus, el déu del bé creador de l'Univers i el déu del mal, creador de la terra.

Els bons homes

És l'expressió amb la qual els coneixia la gent del Llenguadoc, perquè eren gent senzilla, habitaven en cases humils i eren respectuosos.

Endura (=dejuni)

Era el dejuni portat fins a les darreres conseqüències. Pràcticament era un suïcidi per tal de morir.

Evangèlic

Vol dir que predicaven el missatge de Jesús, sorgint dels quatre evangelis del Nou Testament.

Extremunció (O consolament de mort)

Era ajudar a ben morir. Pels càtars el moment de la mort era transcendent. S'enfrontaven a la vida eterna i accedien al cel.

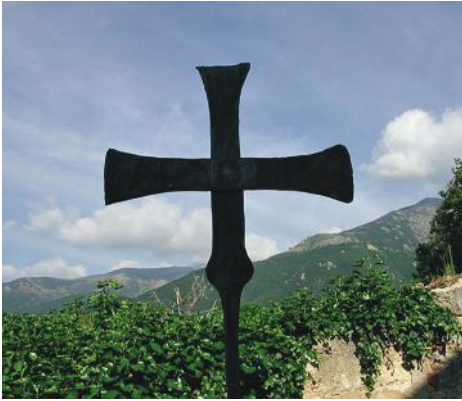
Gosses i gates

Eren unes catapultes enormes, típiques medievals, imprescindibles en les guerres.

Heretge

També ve del grec i vol dir sectari, el que se separa. Originalment, amb el mot heretge s'assenyalava el que, separat de l'església catòlica, seguia una nova religió. Més tard, el món catòlic considerava heretge qualsevol que no seguia la pràctica del catolicisme.

Heretgia

La religió nova o la branca separada del catolicisme. En aquest cas els heretges eren els càtars i l'heretgia, el catarisme.

Imposició de mans

És estendre les dues mans planes, amb el palmell de la mà cap avall, sobre el cap de la persona.

Inquisició

Era un tribunal especial que només jutjava el que en deien crims d'heretgia. Era un tribunal que feia i desfeia i que tothom temia. S'anava a buscar als sospitosos. Feia les enquestes directament (enquesta en llatí és «*inquisitio*») o sigui, inquiriren, feien els treballs de policia, agafaven i jutjaven l'heretge. Els inquisidors eren monjos i enviaven els càtars a presó que eren torturats i turmentats. Quan arribava el judici tenien poques possibilitats de sortir-se'n perquè no tenien defensor. Confiscaven els seus béns i eren enviats a la foguera. Tot el que no s'havia pogut obtenir amb la croada, es va aconseguir amb la Inquisició: la lenta però segura desaparició dels càtars. La tasca va durar prop de cent anys. Als primers anys del segle XIV es dona per acabada l'existència de càtars.

Melhorament

Amb aquest ritus es manifesta el sentit reverencial que els fidels tenien vers els perfectes. Per exemple, quan la gent es trobava un perfecte, feien tres genuflexions si eren en una casa i només un acotament de cap si es trobaven pel carrer.

Metempsicosi (=transmigració)

És el traspàs de l'ànima, en separar-se del cos per la mort, a un altre cos, d'una persona o d'un animal. Ho feien en no haver pogut reunir mèrits per a la perfecció, que era el camí que els donava el pas directe al cel.

País occità

Occitània és un dels grans països d'Europa, al sud de França, va des de l'oceà Atlàntic fins a la mar Mediterrània penetrant fins la part italiana anomenada el Piemont. S'anomena també el País d'Oc, atenant a la llengua d'Oc, l'idioma occità.

Perfecte

Era el nom del protagonista principal de l'església càtara -no pas cap adjectiu-, es cuidava dels seus fidels, no celebraven misses sinó que s'aplegaven en grups petits a la casa càtara i compartien els fonaments del catarisme. També abans de menjar, partia el pa, el repartia entre tots els membres de la família i els recordava que ho feia en memòria de Jesús.

Procreació

Tenien la idea que tenir fills ajuda i afavoria l'obra del déu del mal. Però a la pràctica si els càtars es casaven i la parella tenia fills, no hi havia cap mena de càstig. Hi havia una certa tolerància. Però els perfectes no «consolaven» a una dona que estigués en perill de mort en el part, i tampoc no acceptaven les reverències d'una dona que estigués en estat. El perfecte era el que seguia fidelment la regla de la prohibició del matrimoni.

Ritus

Són les cerimònies que es feien, les manifestacions externes i sagrades. Eren senzilles però solemnes.

Mapa d'Occitània

Breu resum de la història càtara

El terme càtar ve del grec «*katharos*» i vol dir pur. Estudis recents apunten, però, que podria derivar de «*ketter*», que era com se'ls coneixia a Alemanya i significava heretge. Pel fet que es van donar a conèixer en un concili que tingué lloc prop d'Albí (1165), els conegueren també com «*Albigesos*». Ells, però, s'anomenaven «*cristians o bons homes*».

El catarisme fou una religió de caire cristià basada en una interpretació molt personal de les Escripures: el dualisme, una idea senzilla que enfronta els principis del bé i el mal. Aquesta en fou la base. Aprofundint en el perquè del naixement d'una doctrina diferent a l'establerta en aquell moment, podríem dir que va ser degut, bàsicament, al comportament del clergat catòlic que no transmetia la imatge de l'església primitiva, evangèlica i pura, que els seus feligresos esperaven. Era evident que el clergat d'alçada donava la mà al luxe i la riquesa.

Es per aquest motiu que sorgiren les doctrines càtares i mendicants en aquells dies. El catarisme fou un esdeveniment europeu i la religió dualista tingué vocació d'universalitat.

Va ser l'any 1100 quan el catarisme apareix amb més força. Las ciutats d'Ambres, Louvain, Bruges, Utrech, Lieja, Tolosa i Albi arrencaren amb molta força durant aquest període. Més tard travessà els Pirineus i fou escampat per Catalunya i Aragó.

Amb aquestes perspectives l'església romana es posà ràpidament en guàrdia per tal d'obstaculitzar el desenvolupament d'una religió que al mateix temps s'oposava al dogma oficial i amenaçava seriosament les seves estructures i institucions. Així, doncs, l'any 1209 el Papa Innocenci III posà en marxa una «*croada contra els Albigesos*». Perfectes, fidels, creients i simpatitzants eren cremats i les seves terres incautades. La repressió del catarisme al Llenguadoc fou una immensa tragèdia.

Tan sols un príncep catòlic, Pere II, rei d'Aragó i Comte de Barcelona (Pere I el Catòlic) es posà al costat dels càtars del Llenguadoc, però fou mort a la batalla de Muret l'any 1213 i novament Simó de Montfort fou proclamat per Roma «*Comte de Tolosa*». Durant els anys 1216 a 1224 els senyors occitans començaren una guerra d'alliberament que va permetre recuperar els seus dominis. El catarisme ocupava novament el lloc que tenia.

La inquisició prengué el relleu a la croada i aconseguiren cremar un per un tots els creients càtars. La repressió va durar un segle sencer. Perseguits i assetjats, els càtars es refugiaren al castell de Montsegur,

fortalesa que semblava inexpugnable i en la qual es sentien segurs i protegits. La traïció d'un guia i l'habilitat d'uns quants soldats, provocà la caiguda de Montsegur. Fou el 2 de març de 1244 quant la fortalesa caigué en mans dels assetjadors. Els perfectes i creients càtars foren cremats en una gran foguera que tingué lloc al famós «*Camp dels Cremats*» als peus de Montsegur.

Una darrera l'altra, la filera de fortaleses càtars caigueren a les mans del rei de França i passaren al seu domini. Els càtars que varen sobreviure a la inquisició es varen escampar per tota Europa i poc a poc foren reduïts i aniquilats. La fe i la moral predicada pels càtars era un missatge d'amor, de tolerància i de llibertat (Benet Vilajuana).

Estela al Camp dels Cremats,
a Montsegur

Conclusió

Els càtars, els valdesos, els fraticelli... tots els corrents espirituals que surten per tornar als orígens, per no estar d'acord amb l'església catòlica, haurien de significar un exemple. Tots aquest moviments tenen aspectes importants en comú: es revoltent contra el sistema i mantenen el seu ideal lligat a la Bíblia, al missatge de Jesús, a proclamar l'Evangeli. Tu pots, com evangèlic prendre una decisió: no parar d'explicar la teva fe en Crist.

Tenim una cultura, una realitat i un repte: donar a conèixer la Paraula de Déu, sense heretgies, fidel a les Escriptures.

«Déu no ens ha donat un esperit de covardia, sinó un esperit de fortalesa, d'amor i de seny. Per tant, no t'avergonyeixis de donar testimoni de nostre Senyor... Suporta els sofriments a favor de l'Evangeli, amb la fortalesa que ve de Déu. Ell ens ha salvat i ens ha cridat amb una vocació santa...» (2 Timoteu 1:7-9).

Abadia de Rocamadur

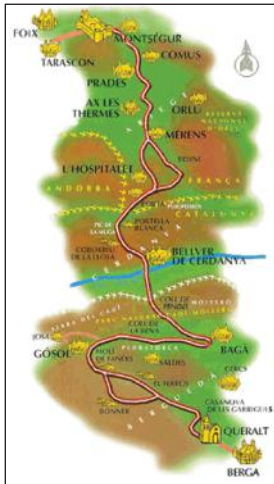
Recomanem

Actualment es proposen itineraris diferents per Occitània, pel país dels càtars, com a complement lúdic, cultural i turístic a la narració històrica. Cadascun dels itineraris que es proposen ajuden a descobrir les diverses comarques occitanes, les ciutats, el pobles, els castells...

Si teniu ocasió i voleu aprofundir en el tema, feu-ho! Carcassona, Tolosa i l'entorn tolosà, País de Foix, Albí, la Muntanya Negra... hi ha molt per veure i conèixer.

Però hi ha un trajecte molt interessant a Catalunya: «*El Camí dels Bons Homes*», un itinerari que es pot fer a peu, a cavall o amb bicicleta de muntanya que passa pel santuari de Queralt (Berga). Ressegueix els camins que van esdevenir rutes de migració dels càtars, considerats heretges a França. Podeu visitar viles medievals, esglésies, museus i parcs naturals. El tram de la ruta és d'uns 200 km. Podeu trobar tota la informació (mapes, guies, rutes...) editada per Altaïr i a la web www.camidelsbonshomes.com.

Bibliografia

Llibres a l'abast per ampliar el tema

Atlas dels Càtars.
Edicions 62.

El veritable rostre dels càtars. *Anne Brenon*.
Pagès editors/Proa (1998).

Terra d'oblit. El vell camí dels càtars. *Antoni Dalmau*.
Editorial Columna (1998).

Crònica dels càtars. *Xavier Escura*.
Editorial La Magrana (2002).

Les dames del foc. Els càtars i el Sant Grial. *Xavier Escura*.
Editorial Proa (2004).

Càtars i catarisme a Catalunya. *Anna Mª Adroer/Pere Català*.
Col·lecció Nissaga n° 12 (2001).

Un autor prolífic en aquest tema és *Jesús Mestre i Godes* (Barcelona 1925), escriptor d'història. El seus llibres:

Els càtars: problema religiós, pretext polític. (1994).

Els càtars. (1994).

Viatge al país dels càtars. (1995).

La vida i la mort dels Bons Homes. (1997).

Contra els càtars. (2002).

Els càtars explicats als meus néts. (2004).

La seva obra ha estat traduïda al castellà i al portuguès.

Hi ha també bibliografia en francès i castellà sobre aquest tema, que podeu trobar a les biblioteques.

Museus

i llocs d'interès

Centre medieval i dels càtars

Seguir les passes dels bons homes o càtars. A això ens conviden des del Centre Medieval i dels Càtars de Bagà. Des de l'antic palau dels Pinós se'ns proposa fer un recorregut històric per la vida d'alguns dels personatges que van formar part d'aquest corrent religiós, entre els segles X i XIV que va trobar al Berguedà un lloc de refugi. També coneixereu millor una de les llegendes més famoses de la zona, la llegenda del Rescat de les cent donzelles.

Centre medieval i dels càtars

Pujada de Palau, 7

08695 Bagà

www.viladebaga.org

Musée du Catharisme

A part de molts documents (textos, fotos i il·lustracions), ambients sonors i videos, el visitant segueix els passos dels càtars per les poblacions i els castells del país occità. El visitant descobreix la vida quotidiana dels càtars durant tres segles, al ritme de la societat feudal, de la croada i de les persecucions de les quals van ser víctimes.

Musée du Catharisme-Maison des Mémoires

81200 Mazamet (França)

www.museeducatharisme.fr

Una de les sales del museu a Mazamet (França)

Musée Hurepel

El museu proposa una visita a través de la història dels càtars occitans, mitjançant una col·lecció de figures d'argila.

Situat en una de les cases més antigues de Minerve, en un carreró medieval, cada figura de la seva col·lecció és una peça única. Els decorats han estat realitzats amb materials naturals (pedra, molsa, líquen...), banyant les escenes una llum que evoca la lluminositat del sol del país d'Occitània.

Musée HUREPEL

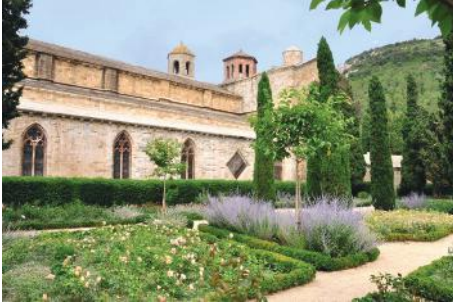
Rue des martyrs

34210 Minerve (França)

www.turismo-occitanie.es/musee-hurepel-de-minerve/minerve

Castells

Existeixen un gran nombre de castells i abadies visitables. A continuació relacionem només alguns d'ells (per més informació visiteu la web www.payscathare.org)

Abadia de Fontfroide

- *Abadia de Saint-Papoul*
- *Castell de Saissac*
- *Abadia de Villelongue*
- *Castells de Lastours*
- *Abadia de Caunes-Minervois*
- *Castell i muralles de la cité de Carcassonne*
- *Abadia de Saint-Hilaire*
- *Abadia de Lagrasse*
- *Abadia de Fontfroide*
- *Castell de Villerouge-Termenès*
- *Castell de Termes*
- *Castell d'Arques*
- *Castell de Peyrepertuse*
- *Castell de Quéribus*
- *Castell d'Aguilar*
- *Abadia d'Alet*

Castell d'Arques

Índex

Pròleg	7
1 Els càtars	9
2 El catarisme	13
3 L'església càtara	15
4 La Croada	16
5 Cronologia de la Croada	18
6 Alguns personatges de la història càtara	20
7 Glossari	22
8 Breu resum de la història càtara	28
9 Conclusió	30
10 Recomanem	31
Bibliografia	32
Museus i llocs d'interés	33

Novembre 2019

Als càtars els hi deien cristians, o amics de Déu,
i de la seva agrupació en deien "l'església dels
bons cristians o dels bons homes".

